

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวนพรัตน์ จิตสม

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นพรัตน์ จิตสม: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร. สุนิตยา เกื้อนาคดี

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกลางดง หมู่ 7 กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างเดือนธันวาคม 2544-กรกฎาคม 2545 กรณีศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การบริหารงานกองทุนหมู่บ้านจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการประเมินผลครั้งนี้ได้ใช้แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ รวมไปถึงแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์เข้ามาเป็นตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาคือ ชาวบ้านทั่วไป สมาชิกผู้กู้ คณะกรรมการ ผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านกลางดงว่ามีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพียงใด การบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านกลางดงเป็นไปตามหลักการบริหารหรือการจัดการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การควบคุมงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะยืนยันถึงศักยภาพของหมู่บ้านกลางดงเป็นอย่างดี

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ การเกิดกองทุนหมู่บ้านกลางดง เกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในหมู่บ้าน ประชากรในหมู่บ้านมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา..... นพรัตน์ จิตสม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร สาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ ดร. สุนิตยา เกื่อนนาดี)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร. สุนิตยา เกื่อนนาดี)

.....
(อาจารย์นิสาชล จำนงศรี)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2545

- 9 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร. สุนิตยา เกื่อนนาดี อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชา

เทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

- คุณจารย์เสฐ์ พิมพบุตร พัฒนาการอำเภอปากช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกและขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นพรัตน์ จิตสม

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านกลางดง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภูมิ และตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์.....	4
2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง.....	5
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	5
- แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
- แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน.....	9
4. หลักการประเมินโครงการแบบชีพวิถีโมเดล.....	10
5. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ.....	11

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
1.	วิธีการประเมินโครงการ.....	15
2.	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	17
3.	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	18
4.	ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	20
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
1.	ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2.	ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	44
3.	ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	48
4.	สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	48
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
1.	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	51
2.	วิธีการดำเนินการ.....	51
3.	ผลการดำเนินการ.....	51
4.	อภิปรายผล.....	52
5.	ข้อเสนอแนะ.....	52
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก-1	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544	
ภาคผนวก ก-2	ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544	
ภาคผนวก ข	แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ	

สารบัญแผนภูมิและตาราง

แผนภูมิที่

1 แสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านในรูปของชีพีโมเดล.....	16
---	----

ตารางที่

3.1 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน บริบท.....	24
3.2 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน ปัจจัย.....	27
3.3 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน กระบวนการ.....	29
3.4 ตัวชี้วัดข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน ผลผลิต	33
4.1 จำนวนร้อยละของประชากร.....	40
4.2 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ.....	41
4.3 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา.....	41
4.4 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามอาชีพ.....	42
4.5 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ.....	42
4.6 จำนวนร้อยละของที่ดินทำกินจำแนกตามการถือครองที่ดิน.....	43
4.7 จำนวนร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามรายได้ต่อปี.....	43

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการเหตุผล

ปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อน อันเกิดจากมีรายได้น้อยไม่เพียงพอรายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการลดลงของราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินนอกระบบ เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินที่มีดอกเบี้ยสูง เป็นต้น โดยภาพรวมแล้วประเทศไทยยังเป็นประเทศเกษตรกรรม ดังนั้นรัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขโดยด่วน ด้วยสาเหตุนี้รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเกิดขึ้นกองทุนละ 1 ล้านบาท ซึ่งรวมทั้งประเทศมีทั้งหมด 74,881 กองทุน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ เพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอรายจ่าย นำไปสู่การพอกพอกกิน การสร้างชีวิตใหม่ เมื่อประชาชนมีรายได้ ก็จะทำให้ครอบครัวมีรายได้ และประเทศมีรายได้ ทำให้พ้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปในอนาคต

จากการที่มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้สำเร็จ รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนว่าในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจุดแข็ง จุดอ่อนในการบริหารกองทุนอย่างไร ด้วยสาเหตุนี้รัฐบาลจึงเห็นสมควรให้มีการประเมินและติดตามผลการดำเนินการของแต่ละหมู่บ้าน โดยการจ้างบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละกองทุน เป็นผู้เข้าไปทำการศึกษาวิจัย และทำการประเมินความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของสารนิพนธ์

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือไม่และมากน้อยเพียงใด โดยที่เป้าหมายต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่

- 1.1 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
- 1.2 ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 1.3 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันกับทั้งสังคมก็มีภูมิคุ้มกัน

2. เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. เพื่อทราบกระบวนการในการพึ่งพาตนเองของสมาชิก ในหมู่บ้านบ้านกลางคงมีความ เข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

4. เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้านกลางคง และเพื่อทราบข้อมูล ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี มีแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลายแนวคิด เช่น

1. แนวความคิดในการประเมินของสเตก (Stake s Concepts of Evaluation) การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายใน การประเมิน

2. แนวคิดในการประเมินของอัลคิน (Alkin s Concept of Evaluation) การประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูลใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการ ดำเนินการโครงการ

3. แนวคิดในการประเมินของสคริเวน (Scriven s Evaluation Ideologies and Model) การประเมิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน

4. แนวคิดในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam s CIPP Model) การประเมิน เป็นกระบวนการของการกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำ ข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำมาเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการการตัดสินใจ

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้ตัวแบบทางความคิดแบบ CIPP Model เป็นกรอบความคิดใน การประเมินการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เป็นไปตามความคิดตามแบบหลัก สูตรการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544 : 48-92)

4. วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านกลางคงซึ่งเป็นหมู่บ้าน ที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่

2. ใช้ชีพชีโอมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปร เก็บข้อมูล

3. รวบรวมข้อมูล จากแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

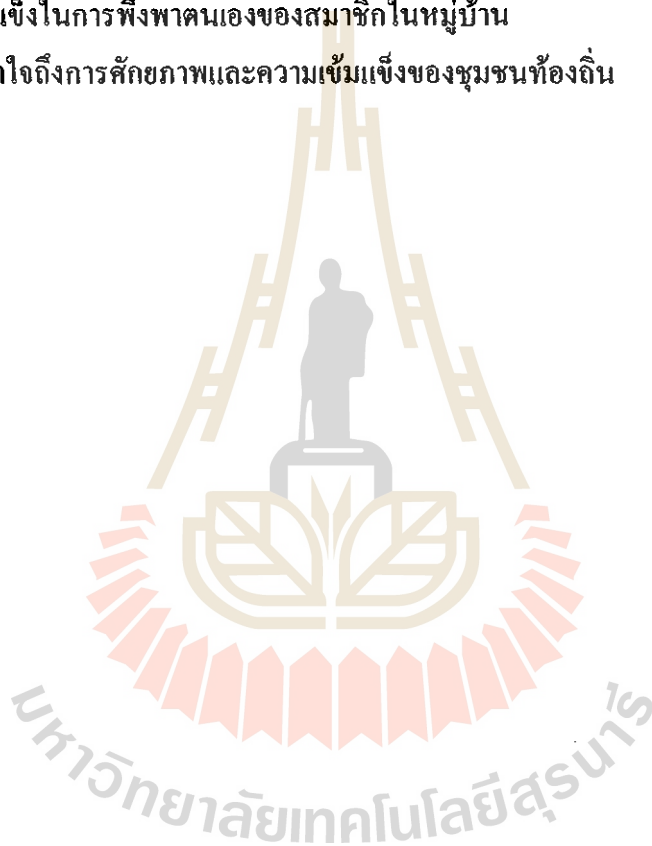
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้เข้าใจถึงขั้นตอนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2. ได้เข้าใจถึง ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานที่ช่วยส่งเสริม และจัดขบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ได้เข้าใจถึงกระบวนการในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในหมู่บ้านบ้านกลางคง และได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในหมู่บ้าน

4. ได้เข้าใจถึงการศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรม

1.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

1.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนกันเอง

1.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุน
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

1.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้มีความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) ประชาชนในท้องถิ่น มีศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

1.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 เป็นหมวดที่ชี้แจงว่ากองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย จัดตั้งแนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและแผนการจัดสรรเงินให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) ออกระเบียบข้อบังคับและประกาศแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารเงินกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานเพื่อดำเนินงานตามระเบียบ
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบ
- 9) ออกคำสั่งให้ข้าราชการในหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจไปช่วยในการปฏิบัติงานของกองทุน

หมวด 2 กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

- 1) เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการและเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ อนุกรรมการ

- 2) ปฏิบัติงานธุรการและเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ อนุกรรมการ
- 3) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ประสานงานกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งกองทุน
- 6) สนับสนุนและจัดตั้งให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- 7) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารจัดการกองทุน
- 8) ให้คำปรึกษา เสนอแนะแก่คณะกรรมการในเรื่องของนโยบายระเบียบต่าง ๆ
- 9) มอบหมายให้หน่วยงานอื่นดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
- 10) รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
- 11) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 9 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป (ภาคผนวก)

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน
- 2) สริมให้ท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง การสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจแต่ละท้องถิ่น

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุน การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการสนับสนุน ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นรองประธาน มีอำนาจหน้าที่

- 1) กำหนดแผนปฏิรูปการบริหารจัดการกองทุน
- 2) สนับสนุนและพัฒนาให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด
- 3) บูรณาการแผนงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินการกองทุน
- 4) ปรับปรุงแก้ไข ระเบียบ ข้อบังคับกองทุนให้สอดคล้องแต่ละท้องถิ่น
- 5) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

หมวด 4 คณะกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด

คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการเป็นประธาน และปลัดจังหวัด เป็นรองประธานมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) รับเงินทะเบียนกองทุนตามระเบียบ
- 2) ลงความเห็นผลการประเมินความพร้อมของกองทุนซึ่งผ่านการประเมิน
- 3) สนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด
- 5) ประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละกองทุน
- 6) จัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้แก่ประชาชนได้รับทราบ
- 7) รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด
- 8) แต่งตั้งคณะกรรมการ
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการสนับสนุนมอบหมาย

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย ชายหญิงสัดส่วนเท่าเทียมกัน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) บริหารจัดการ ตรวจสอบ และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 2) ออกระเบียบ ข้อบังคับวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน

- 3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- 4) ดำรงและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
- 5) พิจารณาเงินกู้ตามระเบียบ
- 6) ทำนิติกรรมสัญญา กำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน
- 7) จัดประชุมสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมด
- 8) จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการคืนแก่

กองทุนให้ครบตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

สมาชิกกองทุนประกอบด้วย บุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นและมีคุณสมบัติไม่ขัดต่อข้อบังคับของกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้จากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจนและยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ต่อไป

- การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนต้องเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

- การชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ผู้กู้ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาแต่ไม่เกินหนึ่งนับแต่วันที่ทำสัญญา

- กรณีผิดนัดชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขในสัญญาเงินกู้ยืม ผู้กู้ต้องเสียค่าปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ในข้อบังคับของกองทุน เว้นแต่ผู้กู้จะได้รับการอนุมัติ

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำรายงานการเงินตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดและส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการ กำหนดภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีกองทุน

หมวด 9 บทเฉพาะกาล

เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการกองทุนเข้าดำรงตำแหน่งให้คณะกรรมการกองทุนจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ถูกกำหนดให้เป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งกล่าวว่า

1. ในการคัดเลือก จะต้องมีการประชุมโดยที่ต้องมีอย่างน้อยสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด เข้าร่วมประชุม

2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ หน่วยงานของรัฐ วิชาทกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่หน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน

4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ความพร้อมในการจัดระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุน แล้วคณะกรรมการกองทุน และประชาชนร่วมจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับบริหาร โดยความเห็นชอบ

2. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยเหลือกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

3. การเลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการ และดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนด เลือกคนดีมีความรู้และประสบการณ์

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี

5. การขอรับการจัดสรรเงินรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง มีดังนี้

1. ที่ตั้ง เลขที่ 249/5 หมู่ 7 บ้านกลางดง ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 30320 โทรศัพท์ 044-322098

2. วัตถุประสงค์ คือเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะ

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุน
- 2) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากเงินกองทุน
- 3) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า และเงินค่าหุ้น

4. คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1) เป็นผู้พำนักหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกลางดง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน

- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจเห็นชอบด้วยหลักการกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4) อุดหนุน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 5) มีเงินถือหุ้นอย่างน้อย หนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุนและคณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นสมาชิก

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ตาย
- 2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 4) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าจะด้วยประการใด ๆ
- 5) นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1) สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้จากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ต่อไป

2) การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนต้องเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

3) การชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ผู้กู้ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาแต่ไม่เกินหนึ่งนับแต่วันที่ทำสัญญา

กรณีกองทุนหมู่บ้านกลางคงมีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

- 1) พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ และความคุ้มค่าต่อการลงทุน
- 2) โครงการทุกโครงการสามารถตรวจสอบได้
- 3) อนุมัติเงินกู้ตามความเหมาะสมของโครงการและฤดูกาล

4) ต้องมีผู้ค้ำประกันเงินกู้ที่เป็นสมาชิกกองทุน จำนวน 2 คน

7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซีพีพีโมเดล

แนวคิดและรูปแบบการประเมินซีพีพีโมเดล (CIPP Model) มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม(Context Evaluation :C) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation :I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation :P) เป็นการประเมินกระบวนการจัดการของหน่วยระบบ

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation :P) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหน่วยระบบ

สำหรับการใช้ CIPP Model ในการประเมินโครงการกองทุนและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้เขียนสารนิพนธ์จะใช้ CIPP Model วิเคราะห์ทั้งหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแลหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็น โครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิต ให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริง อย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิต ให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยว กับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรได้รับประกาศนียบัตร

9 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

9.1 หลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย วางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หลักการมี

ส่วนร่วมของประชาชนต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาชนเองไม่ใช่หน้าที่ของรัฐ ดังนี้
(การวิจัยชุมชน, 2545 : 118)

- 9.1.1 ประชาชนมีความเคารพในตัวเอง
- 9.1.2 มีเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มหรือทำการเคลื่อนไหว
- 9.1.3 มีเสรีภาพที่จะเลือกหรือปฏิเสธ
- 9.1.4 เป็นเจ้าของในการดูแลกิจกรรมทรัพยากรธรรมชาติ

9.2 ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(การวิจัยชุมชน, 2544 : 97)

เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจชุมชนที่ปกป้องตนเองให้พ้นจากการเอารัดเอาเปรียบจากหน่วยเศรษฐกิจอื่น ประกอบด้วย

9.2.1 ภูมิคุ้มกันทางความคิด เป็นการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง การพึ่งตนเอง

9.2.2 ภูมิคุ้มกันในด้านการปฏิบัติ เป็นการชี้แนะแนวความคิดจนสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจจนซึมซับหลักการและนำไปปฏิบัติอย่างเต็มใจ

9.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง (การวิจัยชุมชน, 2544 : 76)

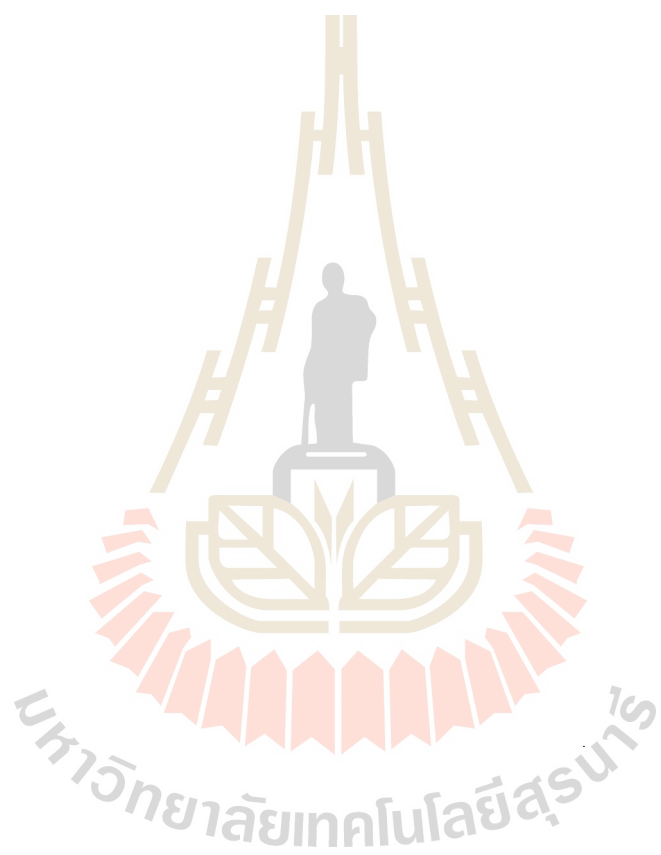
- 9.3.1 สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนและชุมชน
- 9.3.2 สมาชิกมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองและพร้อมที่จะร่วมกันจัดการปัญหาของคนและชุมชน
- 9.3.4 สมาชิกในชุมชนเป็นผู้คัดเลือกผู้นำชุมชนด้วยตนเอง
- 9.3.5 ผู้นำชุมชนมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และมีความรับผิดชอบ
- 9.3.6 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน
- 9.3.7 สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมการบริหารจัดการชุมชน
- 9.3.8 ชุมชนมีแผนงานการพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน
- 9.3.9 การพึ่งพาความช่วยเหลือภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่ใช่พึ่งพาตลอดไป

9.3.10 มีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนหรือหน่วยงานอื่น

9.4 แนวความคิดการพึ่งตนเองของชุมชน (การวิจัยชุมชน, 2544 : 69-70)

กล่าวคือชุมชนมีความสามารถในการดำรงตนเองอยู่ได้อย่างอิสระ สามารถเลี้ยงตัวเองได้มีอิสระทางความคิดการที่ชุมชนจะพึ่งพาตนเองได้นั้นจะต้องมีการพึ่งพาตนเองด้วยกัน 5 ด้านคือ

- 9.4.1 การพึ่งพาตนเองได้ด้านเทคโนโลยี
- 9.4.2 การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ คือสามารถหามาหาเลี้ยงชีพได้
- 9.4.3 การพึ่งพาตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ
- 9.4.4 การพึ่งพาตนเองได้ด้านจิตใจ มีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการเผชิญปัญหา
- 9.4.5 การพึ่งพาตนเองได้ทางสังคม มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

บทที่ 3 วิธีการประเมินโครงการ

แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อ ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
 2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
 3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 4. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
 5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 6. การวิเคราะห์ข้อมูล
1. วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) การประเมินในเชิงระบบ มีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลอง (Model) ขึ้น เพื่อใช้ในการประเมิน เช่น Scriven , Stufflebeam เป็นต้น

รูปแบบการประเมิน รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ชิพพ์โมเดลซึ่งเป็นแบบจำลอง (Model) ของ Stufflebeam ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้นำเสนอไว้ใน บทที่ 1-2 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล ดังนี้

1.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและสมาชิกผู้ที่เป็นรายบุคคล

1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิต ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุด

ประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของ การยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ (คู่มือวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2544 : 90)

แผนภูมิ 1 แสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิฟพีโมเดล”

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

<u>ผลผลิต (O)</u>	<u>กระบวนการ (P)</u>	<u>ปัจจัยนำเข้า (I)</u>
O1 = จำนวนผู้กู้	P1 = การคัดเลือกผู้กู้	I1 = นโยบายของรัฐบาล
O2 = ยอดเงินให้กู้	P2 = การแนะนำการวิธีทำธุรกิจ	I2 = เงิน 1 ล้านบาท
O3 = กองทุนสะสม	P3 = การรับชำระหนี้	I3 = คณะกรรมการฯ
O4 = ชื่อเสียงของชุมชน	P4 = การทำบัญชี	I4 = เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
O5 = อื่น ๆ นักศึกษา	P5 = การช่วยหาคัดขาด	I5 = ผู้สมัครขอู้
	P6 = บทบาทนักศึกษา	I6 = นักศึกษาและทุนสะสมของบ้าน

หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

<u>ปัจจัยนำเข้า (I)</u>	<u>กระบวนการ (P)</u>	<u>ผลผลิต (O)</u>
I1 = เงินกู้ที่ได้มา	P1 = การทำกิจการที่ถูกวิธี	O1 = รายได้เป็นเงิน
I2 = เงินอื่น ๆ	P2 = การหาวัตถุดิบที่ดี	O2 = ผลเป็นสิ่งที่ของ
I3 = สถานที่และวัตถุดิบ	P3 = การหาตลาดที่ดี	O3 = ผลเป็นชื่อเสียง
I4 = เทคนิควิธีทำงาน	P4 = การทำบัญชี	O4 = ความพึงพอใจ
I5 = กำลังทำงาน	P5 = การวิเคราะห์การประเมิน	
I6 = นักศึกษาผ่านงาน		

บริบท (C)

จากแผนภูมิต้นี้แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบ ด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้ กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วงคือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายโดยมี หน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วงคือหน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏ ในแผนภูมิมี กระบวนการทำงาน ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตาม รายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ

หน่วยระบบ B คล้ายกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละราย มีปัจจัยนำ เข้าได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุน เป็นผู้ให้เงินกู้ แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำการ ดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการ ได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับ หน่วยระบบ A

บริบท (C) หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่น สภาพภูมิประเทศและประชา กรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป ของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกอง ทุนดังกล่าว (ชูควิชาสารนิพนธ์, 2544 : 21-22)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบราย งานต่าง ๆ และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม แบบรายงานที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง)

6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
12. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน)
13. แบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะอื่น ๆ มีดังนี้

13.1 การสังเกตและการบันทึก เป็นการสังเกตและการบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

13.2 เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน

13.3 การออกแบบสอบถาม ใช้ในการเจาะลึกข้อมูลของครอบครัวเพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของแต่ละครอบครัว

13.4 การบันทึกเทป และกล้องถ่ายรูป ใช้ในการสัมภาษณ์ และมีการถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐาน ในการที่ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน อย่างละเอียดและครบถ้วน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการประเมินคือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในหมู่บ้านกลางดงมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 103 ครัวเรือน และประชากรทั้งหมด 561 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้าน โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง ตามตาราง Krejcie และ Morgan สรุปจำแนกตามแบบรายงาน (บร.) ได้ดังต่อไปนี้

3.1 บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 100% ของจำนวนครัวเรือน ซึ่งมีทั้งหมด 103 ครัวเรือน

3.2 บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 50% ของจำนวนครัวเรือน ซึ่งเป็นจำนวน 52 ครัวเรือน

3.3 บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) เลือกผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ

ประเภทของสมาชิก	จำนวนทั้งหมด	ร้อยละ	จำนวนที่สัมภาษณ์
คณะกรรมการกองทุน	15	100	15
สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	72	100	72
ชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้าน	474	20	100

3.4 บร.7 (แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 50 % ซึ่งเป็นจำนวน 52 คริวเรือน

3.5 บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

3.5.1 สัมภาษณ์กรรมการกองทุนและระเบียบกองทุนว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างไร ใครสนับสนุน ในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สัมภาษณ์ 50 % ของจำนวนคริวเรือน ซึ่งเป็นจำนวน 52 คริวเรือน

3.5.2 สัมภาษณ์การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เลือกผู้ให้ข้อมูล 50 % คือ 8 คน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 15 คน

3.5.3 ทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินโครงการต่าง ๆ ว่าคิดอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่ กับการติดตาม มีประโยชน์หรือไม่ สัมภาษณ์ 50 % ของคริวเรือนทั้งหมด ซึ่งเป็นจำนวน 52 คริวเรือน

3.5.4 สัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของชาวบ้านว่าหมู่บ้านชุมชนที่เข้มแข็งนั้นจะต้องมีลักษณะอะไรบ้าง เลือกผู้ให้ข้อมูล 50 % ของคริวเรือนทั้งหมด ซึ่งเป็นจำนวน 52 คริวเรือน

3.6 บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี) เลือกผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	ผู้ให้	ร้อยละ	สัมภาษณ์
เกษตรกร	41	50	20
ค้าขาย	10	50	5
ก่อสร้าง	2	100	2
รับจ้างทั่วไป	2	100	2

* (หมายเหตุ ตัวเลขที่ได้มาจากการสำรวจการอนุมัติเงินกู้ทั้ง 2 ครั้ง ซึ่งปัจจุบันมีผู้กู้รวมทั้งหมด 59 ราย จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 72 ราย)

4. ตัวแบ่งและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการกำหนดตัวชี้วัด ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนในครั้งนี ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ หรือตามกรอบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล

ตัวแปรและตัวชี้วัด ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามการแบ่งหน่วยระบบ 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B ซึ่งแต่ละหน่วยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้น การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ประการ คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ
4. ตัวชี้วัดผลผลิต

1. ตัวชี้วัดบริบท ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.1 บริบทระดับประเทศ

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือบางคนเรียกว่า ความล่ม

สลายของท้องถิ่นชนบท

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
- ด้านวัฒนธรรม
- ศักยภาพของการพัฒนาการของหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยเหลือตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง

- จำนวนผู้ที่กู้ได้
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

- ห้องถื่นมีเครือข่ายการตลาด
- ห้องถื่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท
 2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า
 3. ตัวชี้วัดกระบวนการ
 4. ตัวชี้วัดกระบวนการ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ เช่นเดียวกับตัวชี้วัดที่กล่าวในหน่วยระบบ A
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ เช่นเดียวกับตัวชี้วัดที่กล่าวในหน่วยระบบ A
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
 - 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ
 - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
 - 1.3.4 หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้ดูแล
 - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้ดูแล
 - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้ได้มา
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการที่ถูกต้อง
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

- รายได้เป็นเงิน
- ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
- ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นตัวเงิน ผู้ดูแลรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามการแบ่งหน่วยระบบ 2 ระบบ หน่วยระบบ A และ หน่วยระบบ B ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งในระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) ดังนี้

3.1 การประเมินบริบท (Context) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1.ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน	1.ที่มาของชื่อหมู่บ้าน 2. คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้าน อพยพมาจากที่ไหน เหตุใดจึงอพยพมา 3.สภาพเดิมทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน มีสภาพอย่างไร	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโส	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.1 2.ศึกษาจากเอกสารความจำเป็นขั้นพื้นฐาน(อปฐ.)และข้อมูลขั้นพื้นฐานหมู่บ้าน (กชช 2 ค)
2.สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	1.ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน 2.อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น 3.แผนที่หมู่บ้าน	1.ข้อมูลจากเอกสาร 2.หมู่บ้าน 3.ผู้นำชุมชน 4.อ.บ.ค.	1.ศึกษาจากเอกสาร 2.การสังเกต 3.สัมภาษณ์
3. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	1. อาชีพหลักและรองของชาวบ้าน 2. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 3. จำนวนที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย 4. สถานที่รักษาเมื่อเจ็บป่วย	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน	1. สังเกตตามแบบบร.1 2. แบบสอบถาม 3. การสัมภาษณ์
4. วัฒนธรรมประเพณี	1. จำนวนวัด/โบสถ์ 2. จำนวนพระ/เณร 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ 5. ความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน	1. การสัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. การสังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
5. โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากร	1. จำนวนสภาพโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ หอกระจายข่าว ศาลาประชาคม ฯลฯ 2. จำนวนและสภาพทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ฯลฯ ที่เป็นสาธารณประโยชน์	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. การสังเกต
6. ผู้นำชุมชน	1. ประเภทผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2. กลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน(เจ้าหน้าที่สมาชิก กิจกรรมกลุ่ม ปักก่อตั้ง) 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ (ชื่อ อายุ ความเชี่ยวชาญ)	1. ผู้นำชุมชน.	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. ออกแบบสอบถาม

7. ความเข้มแข็งของชุมชน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน	1. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.2 ครั้งที่ 1(มาจากข้อมูลดิบ สัมภาษณ์ 50 % ของจำนวนครัวเรือน
ระดับรายบุคคล 8. อาชีพเดิม	1. อาชีพหลัก/รอง 2. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11
9. สมาชิกในครอบครัว	1. สมาชิกในครอบครัวและรายละเอียด เช่น จำนวน อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การมีงานทำ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
10. สภาพการเป็นอยู่อาศัย	1. มีบ้านเป็นของตนเองหรือไม่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 2. การสังเกต
11. รายได้ของครอบครัว	1.รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2. ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
12. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	1. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์

3.2 การประเมินปัจจัย มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1. รายละเอียดของ ระเบียบสำนักนายกฯ 2. รายละเอียดของ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. ระเบียบสำนัก นายกฯ 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่ง ชาติ	1. ศึกษาจากเอกสาร
2. คณะกรรมการ ระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง	1. จำนวนคณะ อนุกรรมการ 2. องค์ประกอบคณะ อนุกรรมการ 3. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 4. การปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง	1. พัฒนาชุมชน 2. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
3. การประชาสัมพันธุ์	1. ช่วงเวลาที่มีการ ประชาสัมพันธุ์ 2. ประเภทสื่อในการ ประชาสัมพันธุ์	1. ผู้นำชุมชน 2. ชาวบ้าน	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต
	3. ความทั่วถึงในการ ประชาสัมพันธุ์ 4. เนื้อหาในการ ประชาสัมพันธุ์	3. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 4. ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน	3. ศึกษาจากเอกสาร

4. คณะกรรมการ	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ 3. วิธีการ ได้มา 4. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 5. การปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล 5. จำนวนเงินที่ผู้กู้ได้รับอนุมัติ	1. เจ้าหน้าที่เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1
6. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1. วัตถุประสงค์ที่กู้เงิน	1. สมาชิกกองทุนฯที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1
7. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1

3.3 การประเมินกระบวนการ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3.3 ดังนี้
 ตารางที่ 3.3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากคณะกรรมการกองทุนและชาวบ้าน
2. การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน	1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกองทุน - การรับสมัคร	1. ช่วงเวลาในการรับสมัคร 2. ค่าธรรมเนียมในการสมัคร 3. ขั้นตอนการรับสมัคร 4. คุณสมบัติของผู้สมัคร 5. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุน 3. ศึกษาจากเอกสาร
- การหมดสมาชิกภาพ	1. การหมดสมาชิกภาพ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนฯ	1. การสัมภาษณ์ 1. ศึกษาจากเอกสาร
- ประเภทสมาชิก	1. การกำหนดประเภทของสมาชิก	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. การสัมภาษณ์

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
- การทำทะเบียนสมาชิก	1. ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ 2. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนฯ - ขั้นตอนการขอกู้	1. ขั้นตอนการขอกู้ 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุน 3. ระเบียบกองทุน 4. เอกสารโครงการขอกู้	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
- การคัดเลือกการขอกู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- การคัดเลือกผู้กู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- การโอนเงินให้ผู้กู้	1. ขั้นตอนการโอนเงิน 2. อุปสรรคปัญหา	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับเงินกู้ 3. หลักฐานการโอนเงิน	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
8. การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้	1. ผู้ที่ทำการตรวจสอบ 2. วิธีการตรวจสอบ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม
ระดับรายบุคคล 9. การใช้จ่ายเงินกู้	1. รายละเอียดการใช้จ่าย	1. สมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงินของสมาชิกกองทุนรายบุคคล	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. ศึกษาจากเอกสาร
10. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	1. การทำบัญชี	1. สมาชิกกองทุน 2. บัญชีการใช้จ่ายเงินของสมาชิกกองทุนรายบุคคล	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
11. การหาตลาด	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุน 1. สมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์
12. การหาความรู้เพิ่มเติม	1. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุน	1. สังเกตจากการเสวนาตามแบบ บร.6

3.4 การประเมินผลผลิต มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.4 ดังนี้
 ตารางที่ 3.4 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริษัท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. จำนวนสมาชิกกองทุน	1. จำนวนสมาชิก ณ วันที่เริ่มก่อตั้งกองทุน 2. จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้นลดลง 3. เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้นลดลง	1. คณะกรรมการกองทุน 2. ทะเบียนสมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
2. ยอดเงินให้กู้	1. ยอดเงินที่มีผู้มาขอกู้และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจำแนกตามแบบ บร.4	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4
3. ยอดเงินที่มีการชำระคืน	1. ยอดเงินกู้ที่มาชำระคืนตามกำหนด 2. จำแนกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย ค่าปรับ	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4
4. การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์	1. จำนวนผู้ที่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ 2. จำนวนผู้ที่ไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ 3. เหตุผลที่ไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์	1. ผู้ตรวจสอบ	1. สัมภาษณ์ผู้ตรวจสอบ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ทำการ ดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่ถูกรับสัมภาษณ์ ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านกลางดง เป็นต้น

2. การนำสัมภาษณ์แบบสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

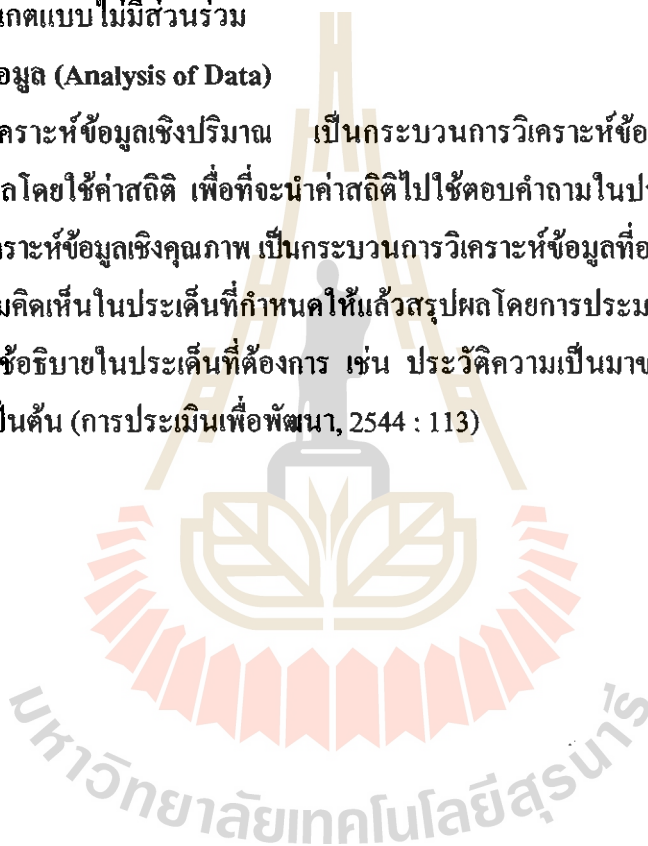
3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน เป็นต้น (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544 : 113)

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกลางดง เขียนขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปยังวัตถุประสงค์ของการประเมินในภาพรวมของ CIPP Model และสรุปผลเพื่อทราบการบรรลุวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

การประเมินบริบทชุมชน เป็นการประเมินเพื่อใช้ประกอบการคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาบริบทระดับประเทศและบริบทระดับท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านกลางดง

1.1 บริบทระดับประเทศ

การประเมินโดยภาพรวมของบริบทระดับประเทศ จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ เช่น ความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท และค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

โดยภาพรวมอาชีพหลักของประชากรทั้งประเทศ ส่วนใหญ่ คืออาชีพเกษตรกรรม ราคาขายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรตกต่ำ ในขณะที่ต้นทุนในการผลิตสูง เช่นราคาปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ปัจจุบันเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีทางชีวภาพในการดำเนินการเพื่อให้เกิดในการใช้สูงสุด และความช่วยเหลือต่างๆ จากรัฐบาลมักจะล่าช้า กว่าจะดำเนินการถึงชาวบ้าน ผลผลิตของเกษตรกรก็ตกไปอยู่กับพ่อค้าคนกลางแล้ว ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้เกษตรกร

มีฐานะยากจน เกิดหนี้สินนอกระบบ ดอกเบี้ยสูง ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินส่วนตัว เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังที่พบเห็นกันในปัจจุบัน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความเข้มแข็ง พร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1.2.1 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs Development Bank) โดยได้อนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับ SMEs ทั้งในรูปแบบเงินกู้ และการค้ำประกันสินเชื่อ นอกเหนือจากการจัดตั้งกองทุนร่วมลงทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับ SMEs รัฐบาลมอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยให้กับ SMEs ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SMEs เฉพาะกรณีที่มีผู้ประกอบการมีทุน จดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30% เป็นดังนี้

- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1-3 ล้านบาท เสียภาษี 25%
- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 3 ล้านบาทขึ้นไป เสียภาษี 30%

1.1.2.2 ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SMEs ที่มีศักยภาพในการเติบโต ดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้ สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้
- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผล และผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน

จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และได้ส่งเสริมธุรกิจประเภทนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นจะเห็นว่ามีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายทั้งในภาครัฐ และเอกชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการส่งเสริมธุรกิจ ดังกล่าว (แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9,2545-2549)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศหลายฝ่ายมองว่าเกิดจากการไม่นิยมไทย คือการใช้สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตในประเทศ ส่วนใหญ่นิยมผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง คนส่วนใหญ่นิยมซื้อของสินค้าไม่เน้นคุณภาพของสินค้า ซึ่งบางครั้งสินค้า

ที่ผลิตในประเทศไทย คุณภาพดีกว่าของต่างประเทศ เป็นต้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่ารัฐบาลหรือผู้นำฝ่ายต่าง ๆ เป็นเพียงผู้เขียนนโยบายเท่านั้นแต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องนี้ รัฐบาลควรจะให้ความสำคัญกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าให้กับสินค้าเกษตรกร และหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรมให้มากกว่านี้

1.1.4 สภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงก้าวไกลไปมากมายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง การปกครอง ครอบครัวยุคใหม่ เทคโนโลยีการแพทย์และการอุปถัมภ์ ความเชื่อและการให้คุณค่าทางพฤติกรรม และการศึกษาโครงสร้างสังคมไทย สร้างขึ้นมาบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมดั้งเดิม และระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมซึ่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้เหมาะสมกับสภาวะทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและข้อมูลข่าวสารท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงปรับตัวของระบบต่าง ๆ ในสังคมไทยจึงไม่ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดภาวะยุ่งยากสับสนที่เรียกว่า การปรับตัวไม่ทันกันของวัฒนธรรม (Culture lag) นำไปสู่ความไม่โปร่งใสและยุ่งยากสับสนในสังคม (Disorganization) ซึ่งแสดงออกด้วยการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ความอ่อนแอของชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน

ความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ (Patron-Client Relation) และการจัดลำดับชั้น จักรเย็บสังคมไทย เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่ง ความเสมอภาคโดยเฉพาะในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือ สังคม ผู้นำในกลุ่มอุปถัมภ์ มักจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง ระบบราชการธุรกิจหรือแม้แต่ชาวนาที่ร่ำรวยในท้องถิ่น ก็เป็นผู้นำกลุ่มในกลุ่มอุปถัมภ์ ผู้นำเหล่านี้เป็นผู้ทำหน้าที่จัดสรรผลประโยชน์และให้การพิทักษ์คุ้มครอง แก่ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ ขณะที่ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ก็จะมอบความจงรักภักดี และปฏิบัติตามความต้องการของผู้นำเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้นำความผูกพันที่ยั่งยืนคงอยู่ตราบไค้ความสัมพันธ์นั้นเอื้อประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย ผู้นำมักไม่กระจายอำนาจการตัดสินใจ การดำเนินงานมีลักษณะเป็นคำสั่งจากเบื้องบน ไม่มีการอธิบายถึงเหตุผลประกอบอย่างชัดเจน

กลุ่มการเมืองในสังคมไทย จึงมักไม่มีการจัดตั้งโดยอุดมการณ์หรือหลักการที่แน่นอนชัดเจน หากแต่เป็นระบบแห่งความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงชนชั้นนำและผู้นำเข้ากับกลุ่มการเมืองฝักฝ่ายผู้นำกลุ่มย่อย ผู้มีอิทธิพล นายทุน เป็นต้น ที่รวมตัวกันขึ้นเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ มีความซับซ้อนแปรปรวนมากยิ่งขึ้น เมื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการค้าและการเงินชัดเจนมากยิ่งขึ้น และวางอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์เฉพาะหน้ามิใช่บนหลักการและกฎเกณฑ์ ทำให้กลุ่มการเมืองมีลักษณะอ่อนไหวแปร

เปลี่ยนตามสภาวะการและผลประโยชน์ที่เปลี่ยนไปตลอดเวลา ผู้นำไม่กล้าตัดสินใจอย่างเฉียบขาดตามหลักการ หากจำเป็นต้องใช้วิธีการประนีประนอม

นอกจากนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังใช้สิทธิเลือกตั้ง ในลักษณะประชาธิปไตยแบบพึ่งพา ซึ่งเป็นการเลือกบุคคลเพื่อหวังให้ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนทุกเรื่อง ขาดจิตสำนึกสาธารณะในการมีส่วนร่วมทางสังคม การเมือง และการตรวจสอบ

ระบบการเมือง และระบบราชการไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคม รวมศูนย์อำนาจในส่วนกลาง และมีลักษณะแยกส่วนไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่เอื้อต่อผู้ด้อยโอกาส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ภาคสังคมและชุมชนไม่เข้มแข็ง ระบบดังกล่าวยังขาดจิตสำนึกสาธารณะส่วนร่วม ขาดวิสัยทัศน์ มุ่งผลประโยชน์ระยะสั้น ตัดสินปัญหาด้วยความรู้สึก และความเชื่อมากกว่าข้อมูล หลักการ และเหตุผล พฤติกรรมเด่นของคนไทยในระดับบุคคลแสดงออกถึงลักษณะปัจเจกชน (Individualism) คิดถึงแต่ความพอใจของคนเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงกฎ ระเบียบ แต่มุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนตัว

ระบบการศึกษา คนไทยได้ถูกสอนให้คิดและถูกสอนให้จำ บทบาทครูเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนและไม่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันที่โลกมีความซับซ้อนเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารท่วมทับทั้งจริงและเท็จ ทั้งมีประโยชน์และโทษ จึงต้องมีความสามารถสูงทางการคิดหลายประเภท เช่นความยืดหยุ่นทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดแบบสอบถามมีข้อสงสัย อยากรู้อยากเห็น ความคิดเชิงเหตุผล ถ้าเราสอนให้เด็กคิดเป็น เราจะได้ประชากรจบชั้นประถมศึกษาที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนเกิดจากปัญหาใหญ่ๆ อันประกอบไปด้วย ปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนในการผลิตสูง และขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการผลิต ซึ่งจากการที่รัฐบาลมีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น สามารถบรรเทาปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบไปได้บ้าง เนื่องจากการกู้ยืมนอกระบบมีอัตราดอกเบี้ยสูง แต่กองทุนดังกล่าวก็ยังไม่สามารถกระจายลงครบทุกครัวเรือนได้ เพราะจำนวนเงินมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท

บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท น่าจะมาจากความเชื่อเก่าๆของคน ที่อยากส่งลูกหลานของตนให้เรียนสูงๆ เพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของคน นายคน ไม่อยากให้มาลำบากเหมือนตนเองที่ต้องทำนาหลังสู้ฟ้าหน้าผู้คืน ผลผลิตที่ได้ก็ราคาตกต่ำ จึงอยากให้ลูกหลานของตนได้สิ่งที

ดีกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งปัจจุบันความคิดดังกล่าวยังไม่หมดไป ซึ่งความคิดดังกล่าวมีส่วนผลักดันให้คนหนุ่มสาวให้เกิดความสำนึกรักบ้านเกิด เรียนเพื่อที่จะกลับมาพัฒนาบ้านของตน ถ้าทุกคนคิดที่จะกลับมาพัฒนาบ้านของตนหลายคนก็รวมเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศ ต่อไปประเทศของเราก็จะเจริญ เนื่องจากทุกคนนำความรู้ที่ได้เรียนมา กลับมาพัฒนาบ้านเกิดด้วยความรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง และประเทศชาติต่อไป

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสารแบบไร้พรมแดน การบริโภคสื่อจากต่างประเทศที่มากขึ้นอันเป็นผลทำให้วิถีการดำรงชีวิต (Life-style) เปลี่ยนแปลงไป เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและรีบเร่ง ก่อให้เกิดการบริโภคกระแสวัฒนธรรมจากต่างชาติ ๆ มากขึ้น การนิยมกระแสตะวันตกทำให้คนไทยลืมนคุณค่าวัฒนธรรมไทย ทอดทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมชีวิตโดยลืมนับแบบแผนของวัฒนธรรมประเพณีเดิม สร้างวัฒนธรรมที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อชีวิตและสุขภาพ เช่น สถานเริงรมย์ ประเภทบาร์ ไนต์คลับ การพนัน สิ่งเสพติด การขายตัว เป็นต้น (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี 26 กุมภาพันธ์ 2544)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านชนบทห่างจากเทศบาลตำบลประมาณ 2.000 กิโลเมตร สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านเป็นป่าเป็นทุ่งหญ้า หลังหมู่บ้านเป็นภูเขาทิวเขากินพื้นที่หลายหมู่บ้านชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานโดยการซื้อที่ดิน ไร่ละ 1,000 บาท บ้างก็ถางป่าจับจองที่ทำกิน เริ่มแรกเป็นป่า เรียกว่า “ป่าดงพญาเย็น” ต่อมาชาวบ้านจึงตั้งชื่อเป็น “บ้านกลางดง” ในปัจจุบัน ลักษณะของหมู่บ้านในปัจจุบัน อาศัยกันอยู่ตาม 2 ฝั่งถนน ยาวประมาณ 3.270 กิโลเมตร สร้างบ้านเรือนอยู่ในที่ไร่ที่สวนของตนเอง ฉะนั้นบ้านเรือนจึงอยู่ห่างกันบ้างติดกันบ้าง ไม่ได้อยู่กันแออัดเป็นกลุ่มใหญ่เหมือนหมู่บ้านอื่น

บ้านกลางดงเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2498 หรือประมาณ 46 ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านกลางดงคือ นายถนอม เปลื้องทุกข์, นายไคร ไชแสงทอง, นายบัว มหาชน อพยพมาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนายทอง มหาชน อพยพมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี

สาเหตุที่คนกลุ่มนี้อพยพย้ายถิ่นฐานมา เพราะอาชีพในการดำรงชีวิตไม่เพียงพอในการเลี้ยงครอบครัว ผลผลิตในการขายข้าวต่อปีประมาณ 5,000 บาทต่อปี ข้าวสมัยก่อนเกี่ยวและ 300-500 บาท โดยเฉลี่ย จึงเป็นสาเหตุที่ต้องอพยพหาที่ทำกินแห่งใหม่

อาชีพครั้งแรกของประชากรที่อพยพมาคือ ปลูกฝ้าย ละหุ่ง ถั่วเขียวและถั่วลิสง ปัจจุบันได้เปลี่ยนอาชีพมาปลูกผลไม้ยืนต้น จำพวกน้อยหน่าและมะม่วง ซึ่งมีรายได้ดีกว่าปลูกพืชล้มลุก

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันประชากรในหมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งหมด 103 ครอบครัวย มีบ้านเรือน 103 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 561 คน ชาย 283 คน หญิง 278 คน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,000 ไร่ มีโรงเรียนมัธยม 1 แห่ง มีวัด 3 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนน้อยหน่าสวนมะม่วง ทำไร่ข้าวโพด มีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากร

ประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	283	50.4
หญิง	278	49.6
รวม	561	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.4 เป็นเพศหญิง ร้อยละ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1 วัน-3 ปีเต็ม	10	1.7
3 ปี 1 วัน-6 ปีเต็ม	22	4.0
6 ปี 1 วัน-12 ปีเต็ม	22	4.0
12 ปี 1 วัน-15 ปีเต็ม	13	2.3
15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม	190	33.9
18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม	192	34.2
50 ปี 1 วัน-60 ปีเต็ม	93	16.6
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	19	3.4
รวม	561	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม ร้อยละ 34.2 รองลงมา มีอายุอยู่ระหว่าง 15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม ร้อยละ 33.9 และส่วนน้อยที่สุดมีอายุอยู่ระหว่าง 1 วัน-3 ปีเต็ม ร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เรียนหนังสือ	3	0.6
ประถมศึกษา	399	71.10
มัธยมศึกษา	150	26.7
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2	0.4
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	2	0.4
ปริญญาตรี	4	0.7
ปริญญาโท	1	0.2
รวม	561	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 71.10 รองลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 26.70 และส่วนน้อยที่สุดมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ร้อยละ 0.2

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ทำสวนน้อยหน้าและสวนมะม่วง	55	53.4
ทำไร่ข้าวโพด	25	24.3
ค้าขาย	10	9.7
รับจ้าง	13	12.6
รวม	103	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนน้อยหน้า ร้อยละ 53.4 รองลงมาประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด ร้อยละ 24.3 ส่วนน้อยที่สุดประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 9.7

ตารางที่ 4.5 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	การใช้น้ำตลอดปี	การใช้น้ำไม่ตลอดปี	รวม
ประปาหมู่บ้าน	1	-	1
บ่อน้ำบาดาล	31	-	31
บ่อน้ำตื้น	-	-	-
สระน้ำ	1	-	1
คลองน้ำ	-	1	1

จากตารางที่ 4.5 แสดงว่า ประชากรส่วนใหญ่จะขาดแคลนแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ต้องเจาะน้ำบาดาลเป็นของตนเอง จำนวน 31 บ่อ ลงทุนสูงมาก เนื่องจากพื้นที่ดินภูเขา มีชั้นหินมากมาย เจาะบ่อยากจึงทำให้การเจาะบ่อน้ำบาดาลราคาแพง

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของที่ดินทำกินจำแนกตามการถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดิน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เช่าที่ดินทำกิน	48	60.75
1-5 ไร่	10	12.65
6-10 ไร่	7	8.86
11-20 ไร่	8	10.14
21-50 ไร่	4	5.06
51 ไร่ขึ้นไป	2	2.53
รวม	79	100

จาดตารางที่ 4.6 พบว่าประชากรส่วนใหญ่เช่าที่ดินทำกิน จำนวน 48 ครัวเรือน ร้อยละ 60.75 และประชากรที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมดมี 31 ครัวเรือน ร้อยละ 39.25 เนื่องจากที่ดินในหมู่บ้านมีราคาแพง ประมาณ 400,000 บาทต่อไร่ ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่จึงเช่าที่ดินทำกิน เพราะต้นทุนน้อยกว่าการซื้อที่ดินเป็นของตนเอง

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจหมู่บ้านกลางดง

ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง ประชากรส่วนมากเช่าที่ดินทำกิน เศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านโดยเฉลี่ย ถือว่าการครองชีพอยู่ในระดับดี ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามรายได้ต่อปี

รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1,000-5,000	-	-
5,001-10,000	-	-
10,001-20,000	-	-
20,001-30,000	-	-
30,001-50,000	-	-
50,001-100,000	100	100
รวม	103	103

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 ร้อยละ 100 แม้แต่อาชีพรับจ้างเมื่อสอบถามในแต่ละครัวเรือนแล้ว ก็อยู่ในระดับเดียวกันกับอาชีพอื่น ๆ

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ประชากรในหมู่บ้านกลางดง ทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ มีการทำบุญในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านมีวัดทั้งหมด 3 แห่ง ด้วยกันคือ วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม วัดถ้ำสิ่วลีปีตสนา วัดมิตรภาพ 2

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประชากรในหมู่บ้านกลางดงมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.2.5.1 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณีต่าง ๆ โดยมีผู้ชำนาญทางศาสนาเป็นแกนนำในการทำบุญพิธีต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน

1.2.5.2 ด้านการแพทย์แผนไทย โดยนำสมุนไพรไทยมารักษาโรค เช่น หมอยาสมุนไพรแก้ปวดต่าง ๆ หมอดกวดยาเด็ก เป็นต้น

1.2.5.3 ด้านโภชนาการ ชาวบ้านมีความชำนาญในการทำอาหารในงานพิธีต่าง ๆ เช่น ทำขนมทองหยิบ ทองหยอด ขนมนึ่งคูน ฝอยทอง เพื่อใช้ในพิธีแต่งงาน งานบวช เป็นต้น

1.2.5.4 ด้านธุรกิจชุมชน ชาวบ้านกลางดงมีความชำนาญทางด้าน ทำของฝากจากปากช่อง ส่งขายตามร้านค้าทั่วไป เช่น การทำกระทหรีฟไฟ้หวาน ไฟ้เค็ม ไฟ้เผือก ไฟ้สับปะรด เป็นต้น

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกลางดง โดยภาพรวมมี ดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินบริบท (C: Context)

จากการรับทราบนโยบายของรัฐบาล ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัวว่าจะได้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลจัดสรรมาให้หรือไม่ หรือเป็นเพียงแค่นโยบายที่เขียนไว้เท่านั้น แล้วไม่สามารถนำมาปฏิบัติจริงได้ และประกอบกับเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ต้องไปกู้ยืมแหล่งเงินทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ชาวบ้านให้ความสนใจในระดับหนึ่งกับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน

2.1.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (I: Input) หน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านกลางดงส่วนใหญ่มีความ

เข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน ว่ารัฐบาลมีเงินกองทุนละ 1 ล้านบาท เข้ามาในหมู่บ้าน เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน บางส่วนที่ไม่เข้าใจทางผู้นำชุมชนได้ทำเวทีประชาคมขึ้น เพื่ออธิบายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่เข้าใจกันทั่วถึงทุกครัวเรือน โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการกองทุน โดยให้เงิน 1 ล้านบาทยังคงอยู่และเพิ่มขึ้นในปีต่อไป

2) เงิน 1 ล้านบาท ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านกลางดง เข้าใจว่า เงิน 1 ล้านบาท ไม่ได้อยู่ในมือของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทุกคนเป็นเจ้าของเงินร่วมกันในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์เพื่อให้เงินจำนวนดังกล่าวคงอยู่ตลอดไป และยังคงส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์

จุดเด่น พบว่า เงิน 1 ล้านบาท คือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ช่วยให้ประชาชนมีเงินลงทุนในการพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นกว่าเดิม และช่วยให้คนในหมู่บ้านมีงานทำไม่ต้องไปหางานทำนอกบ้าน

จุดด้อย พบว่าเงิน 1 ล้านบาท ไม่เพียงพอต่อการขอกู้ ของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดความไม่ยุติธรรมในการอนุมัติเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดงมีส่วนช่วยในการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีส่วนผลักดันในชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจ และยังสามารถไว้วางใจและพอใจกับความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ถึงแม้ในระยะแรก ๆ ยังมีปัญหาเรื่องการอนุมัติเงินอยู่บ้าง แต่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านกลางดง ก็ยอมรับในมติการอนุมัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ได้มีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้ เพื่อแจ้งเตือนถึงกำหนดควาระการชำระคืนเงินกู้ให้ทราบล่วงหน้า 1 เดือน เพื่อความสะดวกในการทำงานของคณะกรรมการและผู้กู้ในกรณีที่ตั้งจ่ายเงินคืนเข้าบัญชีเงินล้าน

5) ผู้สมัครขอกู้ ในกรณีที่ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านกลางดง ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้มีมติในที่ประชุมและได้แจ้งให้สมาชิกผู้กู้ทราบว่าในการขอกู้เงินกองทุนต้องระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนในการขอกู้

2.1.3 ผลการประเมินกระบวนการ (P : Process) ของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า ได้ดำเนินการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้านกลางดง ประเด็นที่พิจารณาคือ การหาผู้ต้าประกัน ผู้ที่มีฐานะปานกลางขึ้นไปจะไม่เกิดปัญหา แต่จะประสบปัญหามากสำหรับผู้มีฐานะยากจนหากคนต้าประกันไม่ได้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน พบว่าผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว มีความเข้าใจในการทำบัญชี และมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ส่วนเงินสัจจะ ผู้รับผิดชอบ ได้นำมาฝากธนาคาร ไว้ทุกเดือนยัง ไม่มีการปล่อยให้กู้ยืม

2.1.4 ผลการประเมินผลผลิต (P : Product) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า

- จำนวนผู้กู้

จุดเด่น - มีจำนวนสมาชิกผู้กู้ 59 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 72 ราย ให้ความสนใจในการขอกู้เงินกองทุน

- ผู้กู้ได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

จุดด้อย - เกิดความขัดแย้งกันระหว่างคณะกรรมการ

- ผู้กู้บางรายไม่ยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการ

กรรมการ

- ยอดเงินให้กู้

จุดเด่น - เงินที่ให้กู้อยู่ละ ไม่เกิน 20,000 บาท ผู้กู้สามารถนำเงินที่กู้จากกองทุนไปบรรเทาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพได้

จุดด้อย - ยอดเงินที่ปล่อยกู้ออกไป ถ้าคณะกรรมการ ไม่มีการติดตามและตรวจสอบ อาจจะทำให้เกิดหนี้สูญได้ เพราะจำนวนเงินที่ปล่อยกู้ออกไปนั้น เป็นเงินจำนวนมาก

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า

- จำนวนผู้ได้กู้

จุดเด่น - สมาชิกที่มีความประสงค์ขอกู้ 59 ราย ได้ รับการอนุมัติเงินกู้ทุกราย กู้ได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งผู้เขียนสารนิพนธ์คิดว่าเป็นสัดส่วนที่กำลังพอเหมาะ สำหรับการบริหารจัดการ และการติดตามทวงหนี้

จุดด้อย - เงินกองทุนที่ผู้กู้ได้ทำการกู้ยืมไปนั้น ในบางรายไม่ได้้นำเงินไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอกู้ไว้ เมื่อสอบถามผู้กู้ไม่บอกความจริงทั้งหมด เป็นผลทำให้การวิเคราะห์และสรุปผลเกิดความคลาดเคลื่อนไม่เป็นจริง ซึ่งจะมีผลในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทในระดับต่อไป

- จำนวนทุนสะสมหมู่บ้าน พบว่า เป็นการสะสมทุนในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา และกลุ่มเงินกองทุนหมู่บ้าน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เหมือนกับผลการประเมินที่กล่าวมาแล้วของหน่วยระบบ A

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input) ของหน่วยระบบ B

เงินที่ได้จากการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้านกลางดง พบว่า ส่วนใหญ่นำไปพัฒนาอาชีพ เช่น นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในแบบขอกู้ แต่มีบางส่วนบางรายที่ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการ (P : Process) ของหน่วยระบบ B

กระบวนการในการทำงานที่ดี ถูกต้อง และการจัดลำดับขั้นตอนของงานในการทำกิจการมีความเหมาะสมน้อย เนื่องจากผู้กู้ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ แต่ประสบปัญหาภัยแล้ง และราคาผลผลิตตกต่ำ และส่วนใหญ่ไม่ได้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย การวิเคราะห์ประเมินต้นทุนกำไรของผู้กู้ ผู้กู้ไม่ได้กระทำอย่างสม่ำเสมอ การหาตลาดที่เหมาะสมผู้กู้ได้กระทำอย่างเหมาะสมน้อย

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิต (P : Product) ของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

จุดเด่น - ผู้กู้สามารถนำเงินกู้ไปช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพได้

จุดด้อย - ถ้าผู้กู้นำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ผิดประเภทก็จะสร้างปัญหาให้กับตนเองและชุมชน

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า

ผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินกู้ที่ได้จากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านไปใช้เงินกึ่งนอกระบบ

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า

เมื่อผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินกู้ที่ได้ไปใช้เงินกึ่งนอกระบบ ผู้กู้ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ที่จะนำเงินไปประกอบอาชีพหรือเพิ่มรายได้ในการทำงานแบบใหม่

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในหมู่บ้านกลางดง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

3.1 ด้านการเกษตร ได้แก่ การทำสวนน้อยหน้า การทำไร่ข้าวโพด เนื่องจากสภาพพื้นที่ในหมู่บ้านเหมาะสมที่จะทำอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินกองทุนที่ดอกเบี้ยถูกกว่าเงินกู้ยืมในระบบ มีกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้กู้ด้วยกัน

- กระบวนการที่ดี ได้แก่ คุศภาคที่จะรองรับให้แน่นอน เตรียมพื้นที่เพาะปลูกให้เรียบร้อย เลือکش่วงฤดูปลูกพืชให้เหมาะสม

3.2 ด้านค้าขาย ได้แก่ ขายผลไม้ทุกฤดูกาล ขายกระทรีพัพ

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี สินค้าภายในท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันดี เช่น น้อยหน้า มะม่วง ทำที่ตั้งในการค้าขาย มีการจัดจำหน่ายที่ดี

- กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการวางแผนการดำเนินงาน ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เอาใจใส่ลูกค้า

4. สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา พัฒนาการคิด และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งชาวบ้านได้มีความกระตือรือร้นในเรื่องดังกล่าว ในการที่จะกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าในระยะแรกจะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ปัจจุบันได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ได้ด้วยดี คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และตรวจสอบบัญชีทุกบัญชีได้อย่างโปร่งใสขึ้น หลังจากที่มิชชันนารีกองทุนหมู่บ้านเข้าไปช่วยประสานงานกับทางราชการ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ปัญหาหลายอย่างก็ได้มีการแก้ไขในทางที่ดีขึ้น เช่น การอนุมัติ

ในครั้งที่ 1 ที่ไม่โปร่งใส หลังจากที่เกิดปัญหา การรักพวกพ้อง พอดีมาการอนุมัติครั้งที่ 2 ก็มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า การที่รัฐบาลส่งเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 1 ล้านบาท ลงมาในแต่ละหมู่บ้าน ให้บริหารจัดการเงินกองทุนกันเองนั้น โดยมีหน่วยงานของรัฐคอยเป็นที่เลี้ยงนั้น ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ การปรับตัวในการพัฒนา เพื่อให้ตนเองอยู่รอด และกองทุนหมู่บ้านคงอยู่ตลอดไป

4.1.4 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ลงมาหมู่บ้าน จะช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบด้วยอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนมากขึ้นในการนำมาพัฒนาอาชีพและหารายได้เสริมได้อย่างพอเพียง และทำให้เศรษฐกิจดีตามมาด้วย

4.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนมีอาชีพมีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และส่งผลให้คนรักบ้านเกิดไม่ทิ้งถิ่นฐานไปทำงานในเมือง โดยปล่อยให้ทรัพยากรหรือภูมิปัญญาต้องสูญหายไปกับกาลเวลา

4.2 ปัจจัยทางด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า

4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า เงิน 1 ล้านบาทที่เข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านนั้น ช่วยกระตุ้นขวัญกำลังใจในการทำงานของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ เนื่องจากรัฐยังให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับรากหญ้า ช่วยลดปัญหาการเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยสูงกว่าเงินกองทุนหมู่บ้าน เมื่อประชาชนกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ก็จะทำให้เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้วประชาชนยังเหลือเงินมากกว่าเดิมหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และใช้คืนเงินกู้แล้ว

4.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

- 1) สมาชิกผู้กู้บางราย มักจะไม่ให้ความสำคัญในการชำระคืนเงินกู้ เนื่องจากถือว่าเป็นเงินของรัฐบาลให้ใช้แล้วมักจะไม่เรียกคืน
- 2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางคง ไม่ติดตามเงินกู้ที่ได้อนุมัติให้กับสมาชิกผู้กู้ไปแล้วอย่างจริงจัง ซึ่งบางรายนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ขอกู้
- 3) ฝ่ายตรวจสอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีบทบาทในการตรวจสอบสมาชิกผู้กู้อย่างจริงจัง

4.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านกลางดง ประกอบอาชีพสุจริต มีรายได้พอเพียงสำหรับครอบครัว ไม่สร้างหนี้สินเดือดร้อนให้กับชุมชนและสังคมตลอดจนทำตนให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวมได้ แสดงความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มีโอกาสที่ดีในการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง

4.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าประชาชนในหมู่บ้านได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีในระดับหนึ่ง ชุมชนปราศจากโจรผู้ร้าย และ ปลอดภัยเสถียรภาพด้านการผลิต จะทำการผลิตในปริมาณที่พอเหมาะ ตามความต้องการของตลาดจะทำการผลิตทุกวันเพื่อต้องการความใหม่สดของผลิตภัณฑ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกลางดง หมู่ 7 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่า ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. เพื่อทราบว่า กระบวนการในการพึ่งพาตนเอง ของสมาชิกในหมู่บ้านกลางดงว่ามีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด
4. เพื่อทราบว่า ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้านกลางดง และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
2. ใช้ชีพชีโมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปร เก็บข้อมูล
3. เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
4. สรุปผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ผลการดำเนินการ

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดงและรวมทั้งชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กองทุน 1 ล้านบาทในหมู่บ้าน ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านกลางดงช่วยกันรับผิดชอบและช่วยกันนำเงินไปพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และรักษาเงิน 1 ล้านบาทให้คงอยู่และเพิ่มขึ้นตามอัตราดอกเบี้ยตลอดไปในหมู่บ้าน

4. สรุปอภิปรายผล ดังนี้

4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านกลางดง ได้แก่

4.1.1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านกลางดงเกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และชาวบ้านในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนมากขึ้น

4.1.2 การมีปัจจัยต่าง ๆ ในหมู่บ้านกลางดงที่ช่วยส่งเสริม ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านกลางดง เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหมู่บ้านอื่นบ้างเพื่อนำมาปรับปรุงในหมู่บ้านของตนเอง

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจุดที่ควรแก้ไขบางประการ ดังนี้

การจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน มีช่องโหว่อยู่คือจัดสรรตามความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบไม่ได้ระบุให้ชัดเจนว่าให้เอาไปทำประโยชน์ด้านใดแน่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การตรวจสอบแบบโปร่งใสทำได้ยาก และชาวบ้านหรือสมาชิกกองทุนหมู่บ้านกลางดง จึงไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ในกฎระเบียบในข้อนี้

5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

การบริหารจัดการกองทุน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกลางดง ซึ่งมีคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 15 คน ชาย 10 คน หญิง 5 คน มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง เพราะเป็นปีแรกของการบริหารจัดการกองทุน ผู้เขียนสารนิพนธ์ข้อเสนอแนะข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนี้

5.2.1 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านกลางดงของคณะกรรมการกองทุนมีความล่าช้า ไม่มีการประสานงานที่ดีระหว่างคณะกรรมการด้วยกันเอง กล่าวคือ คณะกรรมการไม่แบ่งงานกันทำให้เป็นระบบ ไม่มีการแบ่งหน้าที่ ในกฎ ระเบียบนั้น มีการแบ่งงานตามตำแหน่งหน้าที่ แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบ

- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ไม่ได้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ เป็นการโยนงานให้แก่คณะกรรมการกองทุนคนอื่นทำหน้าที่ และส่วนใหญ่หน้าที่นี้ก็จะตกอยู่กับคณะกรรมการเพียงไม่กี่คน ซึ่งจะทำหน้าที่หลายอย่าง และยังมียางงานด้านอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบอีกด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ให้ชาวบ้านรับรู้และทันต่อเหตุการณ์จึงล่าช้า และกว่าจะทำความเข้าใจกับชาวบ้านจึงต้องใช้เวลาหลายวัน ในเรื่องนี้จึงอยากเสนอแนะให้

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง มีการจัดตั้งหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน และ มอบหมายหน้าที่ให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ทำงานตามหน้าที่อย่างชัดเจนขึ้น

- ฝ่ายตรวจสอบ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ไม่มีการตรวจสอบการทำงานในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ตัวอย่างเช่น มีสมาชิกผู้กู้รายหนึ่งที่ถูกเงินไปแล้วจำนวน 20,000 บาท แต่ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เขียนไว้ในแบบขอกู้เงินกองทุน ทั้ง ๆ ที่เห็นและมีพยานหลักฐานแต่ฝ่ายตรวจสอบรวมทั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดงทั้งหมด ไม่มีการดำเนินการตรวจสอบ ทั้ง ๆ ที่กฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านเขียนไว้อย่างชัดเจนว่าคณะกรรมการสามารถยึดเงินคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยได้ แต่ทางคณะกรรมการกองทุนไม่ได้มีการติดตามหรือตรวจสอบเลย

ผู้เขียนสารนิพนธ์ ขอเสนอแนะ การดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงาน

5.2.2 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านกลางดง

- 1) การอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนไม่มีความโปร่งใส
- 2) การจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กล่าวคือ สมาชิกผู้กู้ถึงกำหนดการชำระคืนเงินกู้ ซึ่งบางรายสัญญาการชำระคืนเป็นรายเดือน แต่คณะกรรมการกองทุนไม่ได้ดำเนินการชำระคืนเงินกู้และการทำบัญชีปัจจุบันยังไม่มีการจัดทำบัญชี

5.3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน เรื่องการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ขณะนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการทำบัญชีเงินล้าน (บัญชี 1) และบัญชีเงินสี่จจะ (บัญชี 2) เพราะเป็นเรื่องละเอียดรอบคอบต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดทำบัญชี คณะกรรมการอบรมเพียงไม่กี่ครั้งที่หน่วยงานภาครัฐจัดอบรม ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.4 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

5.4.1 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนน้อยหน้า อาชีพทำสวนน้อยหน้า ซึ่งเป็นอาชีพหลักในหมู่บ้านกลางดง บางรายที่ถูกเงินไปแล้วจำนวน 20,000 บาท นำไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพจริง แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าปีนี้ผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวน้อยหน้า ออกผลไม่เต็มที่ลูกเล็ก ขายได้ราคาถึโลกรั่มละ 2 บาท โดยเฉลี่ย ซึ่งถือว่าต่ำมากเมื่อเทียบกับปีก่อน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สมาชิกผู้กู้ลงทุนสูง ได้ผลผลิตต่ำเกิดภาวะการขาดทุนเข้าที่คืนทำกินต้องจ่ายค่าเช่าที่ จึงทำให้เกิดปัญหาการคืนเงินกู้ของสมาชิก ข้อเสนอแนะของผู้เขียนสารนิพนธ์ คือ คณะกรรมการกองทุนควรตรวจสอบข้อเท็จจริงของสมาชิกผู้กู้เป็นรายกรณี

อย่างละเอียดรอบคอบ ด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส ในการตัดสินใจในการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกในแต่ละราย

5.4.2 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพค้าขาย

อาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นแหล่งผลไม้มากที่สุดของสมาชิกของฝากจากปากช่อง เป็นอาชีพที่รองลงมาจากอาชีพเกษตร อาชีพค้าขายนี้เป็นอาชีพที่มีรายได้ทุกวัน สมาชิกที่กู้เงินกองทุนไปนั้น ได้มีการลงในใบขอกู้ เพื่อชำระคืนเงินกู้เป็นระยะเวลา 1 ปี ซึ่งผู้เขียนสารนิพนธ์ขอเสนอแนะเรื่องดังกล่าวกับคณะกรรมการกองทุนว่า คณะกรรมการกองทุนควรจัดตั้งกฎ ระเบียบ ให้อาชีพค้าขายส่งเงินคืนเป็นรายเดือน เช่น ราย 3 เดือน ราย 4 เดือน ส่งเป็นงวด อย่างนี้ เป็นต้น กล่าวคือ ถ้าทำการในลักษณะนี้แล้ว จะเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับสมาชิกรายอื่น ๆ ที่รอคิวในการขอกู้ ซึ่งจำนวนเงินไม่เพียงพอต่อการขอกู้ของสมาชิกนั้น ก็จะได้กู้ไปเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเองบ้าง และอีกอย่างเงินจะได้หมุนเวียนในหมู่บ้าน ไม่ใช่เงินจมอยู่เป็นปี ๆ กับสมาชิกรายเก่าอย่างเช่นในปัจจุบันนี้

5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป หรือเพิ่มเติม เช่น

5.5.1 เสนอแนะเรื่องการรวมตัวเป็นกลุ่มองค์กร เรื่องกลุ่มอาชีพจักสาน เพื่อสร้างรายได้เสริมภายในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านกลางคงจะเป็นลักษณะการประกอบอาชีพ ที่ไม่มีการรวมกลุ่มองค์กรเพื่อสร้างรายได้เสริมอย่างเป็นรูปธรรม อย่างเช่น หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งหมู่บ้าน เป็นต้น บ้านกลางคงมีอาชีพหนึ่งที่มีการตลาดสามารถรองรับได้ทั้งปี เช่นอาชีพกลุ่มจักสาน ปัจจุบันเป็นการต่างคนต่างทำในอาชีพนี้ ซึ่งผู้เขียนสารนิพนธ์มองเห็นความมีคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีอยู่ในคิดตัวตลอดเวลา หากเพียงผู้ริเริ่ม ผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง ส่วนความพร้อมของบุคลากรนั้นมีความพร้อมตลอดเวลา ที่จะรวมกลุ่มเป็นองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน และที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นการส่งเสริมอาชีพให้มีความสำคัญกับคนในหมู่บ้าน และภูมิปัญญาชาวบ้านก็จะไม่หายไปจากหมู่บ้าน เป็นการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการอนุกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.

_____.2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนา การพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง.2544. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลางดง นครราชสีมา.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา : 2544.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. เอกสารประกอบการศึกษา สค.651 : ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน สาขา พัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. วิชาการวิจัยชุมชน.นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด.

_____.2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : 2545-2549.